

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Hvmanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Art. 4. Vtrum Pœnitentia sit in voluntate, an in appetitu sensitivo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Notandum est, Satis constare ex dictis, qualis virtus sit Pœnitentia, quatenus eius actus est, dolere de peccato. Solum difficultas superest, quæ virtus sit, quatenus eius actus est compensare & vindicare iniuriam.

Pœnitentia, ut compensans iniuriam Deo illatam, ad Iustitiam pertinet.

Respondeo & Dico Primò: Pœnitentia hoc modo considerata, non est Iustitia propriè dicta: pertinet tamen ad virtutem Iustitiæ, sicut pars potentialis.

Prior Pars est contra Durandum dist. 14. qu. 2. Ratio est: Quia Iustitia propriè dicta respicit perfectam æqualitatem rei ad rem: atqui inter iniuriam Deo illatam, & nostram satisfactionem, seu compensationem, non potest esse perfecta æqualitas: loquimur enim de iniuria peccati mortiferi, quæ sola est absolutè iniuria in Deum. Confirmatur: Quia si qua esset æquivalens compensatio pro iniuria peccati, ea esset contritio: atqui hæc nullo modo est æquivalens, ut dictum est quæst. 1. de Incarnatione.

Alter Pars est communior sententia Doctorum, & D. Thomæ hoc loco, qui Pœnitentiam vocat *Speciem Iustitiæ*: non quòd sit species propriè dicta: sed quia est pars potentialis iustitiæ sicut Pietas, Observantia, & Religio; quæ deficiunt à ratione Iustitiæ, quòd respiciant maius debitum, quàm sit Iustitiæ propriè dicta: sicut & Veritas & Afabilitas, quia respiciunt minus debitum quàm sit Iustitiæ propriè dicta.

17
Et sic non videtur distinguì à Religione.

Dico Secundò: Probabile est virtutem Pœnitentiæ, quatenus eius actus est compensare iniuriam Deo illatam, non distinguì à virtute Religionis: sed esse ipsam virtutem Religionis consideratam, ut inclinatur ad hoc debitum Deo solvendum. Ita Caietanus supra art. 2.

Probatur Primò: Quia sicut Iustitia particularis disponit hominem ad reddendum debitum homini, ita Religio disponit hominem ad reddendum debitum Deo: sed Iustitia particularis inclinatur ad faciendam iniuriam, vel damnum homini illatum: ergo Religio inclinatur ad faciendam iniuriam, si Deo illata sit. Confirmatur: Quia Religio inclinatur ad reddendum Deo, quicquid illi debitum est, vnde cumque sit debitum ortum; verbi gratia, siue sit ortum ex creatione, & gubernatione, ut debitum sacrificij; siue ex alijs beneficijs, ut debitum gratiarum actionis, siue ex illata per nos iniuria; ut debitum satisfactionis, seu compensationis iniuriæ.

Probatur Secundò: Pietas inclinatur ad compensandam iniuriam factam parenti, & Observantia ad eam compensandam, quæ facta est Magistratui, vel viris honoratis: ergo Religio ad eam, quæ facta est Deo. Patet consequentia à proportione: quia hæc virtutes similiter se habent ad sua objecta.

Probatur Tertiò: Quia in compensatione huius iniuriæ est tacita quædam protestatio excellentiæ diuinæ, non minus quàm in oratione, voto, iuramento: ergo pertinet ad virtutem Religionis, Antecedens patet. Quia qui vult iniuriam Dei compensare, sicuti decet, insinuat Deum esse summum Legislatorem, cuius sanctitati, & legibus omne peccatum repugnet; quæ significatio est actus Religionis. Similiter petitio veniæ à Deo, & confessio culpæ, Religionis actus est.

Dices Primò: Qui vult compensare iniuriam, non intendit honorare Deum; sed delere pecca-

tum, tollere inæqualitatem, & reconciliari: ergo non est actus Religionis.

Solummodo obiectus.

Respondeo: Etsi expressè non intendit honorem, tamen simpliciter & ex natura operis id intendit: sicut, qui brat, iurat, vouet, non intendit semper expressè Deum honorare: sed quia actus iste ex se ad Dei honorè pertinet, ideò censetur Religionis. Adde: Quòd in virtute Religionis contineatur etiam ratio Iustitiæ: est enim Religio, iustitia quædam Deo ius suum reddens. Vnde etsi pœnitens nõ vtatur virtute Religionis, ut expressè intendit honorare; vtitur tamen illi, ut inclinatur ad reddendum debitum Deo: sicut Pietas non solum inclinatur ad exhibendum honorem parenti, sed etiam ad petendam ab eo veniam si offensus sit.

Dices Secundò: D. Thomas dicit, Pœnitentiam pertinere ad Iustitiam commutativam: ergo non ad Religionem.

Respondeo Primò: Si consideremus actum Pœnitentiæ, qui est vindicare iniuriam, hic immediatè pertinet ad Iustitiam quandam vindicativam, quæ est species Iustitiæ commutativæ. Et hoc modo verum est pœnitentiam pertinere ad Iustitiam commutativam: siue enim pœnitens consideratur ut iudex, se ipsum tanquam reum nomine Dei puniens, siue ut reus, tantum compensans iniuriam illa punitione, semper hæc punitio pertinet ad quandam Iustitiam commutativam. Respondeo Secundò, Si consideremus eum actum, qui est voluntas compensandi iniuriam, hic videtur elici à virtute Religionis, quatenus Religio debitum reddit Deo; & habet quendam modum Iustitiæ commutativæ inter nos & Deum. Et hoc modo videtur D. Tho. hic loqui de Iustitia commutativa.

Dices Tertiò: Qui pœnitentiã ducuntur, sæpè non cogitant expressè de iniuria compensanda, aut vindicanda; sed simpliciter dolent de peccato, & proponunt abstinere in posterum: ergo non interuenit hic aliquis actus Religionis.

Respondeo: Non est necesse, ut expressè cogitent velle iniuriam compensare, seu volo satisfacere; sed sufficit, ut re ipsa id faciant, per quod fit compensatio. Vnde absolutè sufficit actus charitatis, nempe dolor de peccato ut est offensio Dei: sic enim actus est compensatio iniuriæ, etiamsi expressè non imperetur ab alia virtute. Valdè tamen vile est etiã excitare expressè, & formalem voluntatem compensandi, & vindicandi iniuriã.

Consilium vile circa vindicandam peccati iniuriam.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Pœnitentiã sit in voluntate, an in appetitu sensitivo?

Respondeo & Dico Primò: Actus virtutis Pœnitentiæ non requirit necessariò vllù dolorem in parte sensitivã. Probatur: quia tota ratio virtutis in detestatione, & dolore partis superioris de peccato, & in voluntate compensandi vindicandique, completur; etiamsi nulla sequatur commotio partis sensitivæ. Deinde: Pars sensitiva non potest dolere propter Deum propriè. Nam neque illum attingit cognitio, neque eius iniuriam potest aestimare: ergo eius dolor non est actus elicitus Pœnitentiæ. Tertiò: Iste dolor non est in nostra potestate: atqui functiones virtutis sunt in nostra potestate: ergo

19
Ad veram pœnitentiã non requiritur necessariò dolor partis sensitivæ.

Qqq iij Dices:

Dices: Pœnitentia requirit opus satisfactorium, quod est poenale, & sensibile: ergo hæc ex parte erit in appetitu sensitivo.

Respondeo Primò, Ipsam detestationem peccati, & dolorem partis superioris esse opus poenale voluntati peccatrici, nec pœnitentia per se aliud requirit: Respondeo Secundò, Non est necesse, vt omne opus satisfactorium sit elicited à Pœnitentia; satis est ab eâ imperari: Pœnitentia enim, cum sit in voluntate, potest imperare appetitui sensitivo, & membris corporis, licet non æquè promptè ille obediat. Et sic ieiunia, lachrymæ, tristitia sensibilis, & similia, sunt opera pœnitentiæ, non quidem elicita, sed imperata. Hinc patet: Et si lachrymæ, & dolor sensibilis sint optima signa Pœnitentiæ, tamen veram Pœnitentiam etiam sine his esse posse.

19
Pœnitentia, vt virtus, est in voluntate.

Dico Secundò: Pœnitentia, vt est virtus, est in sola voluntate, tanquam in proprio subiecto. Probatur: Quia detestatio peccati propter Deum, & propositum compenlandi, & vindicandi illud, in sola voluntate sunt. Confirmatur: Quia hæc virtus non est in intellectu, vt per se patet: etsi enim præsupponat fidem, tamen fides non est pœnitentia; neque pars eius, vt volunt heretici: neque etiam est in appetitu sensitivo: ergo in voluntate.

Dices: Cum in voluntate sit quodammodo pars irascibilis, & concupiscibilis, in vtrâ est?

Quid faciendum homini, vt perfectè pœnitescat.

Respondeo, In vtrâque: Quatenus enim Pœnitentiæ actus est dolere de peccato, est in voluntate vt concupiscente: quatenus autem vult vindicare, est in voluntate, quatenus est irascibilis; nam ira nihil est aliud, quam appetitio vindictæ. Quare vt homo integrè pœniteat, non solum debet dolere de peccato, sed etiam irasci, & expectere vindictam.

DVBIVM. I.

Vtrum in parte sensitiua non sit etiam aliquis habitus Pœnitentiæ?

20
Affirmatiuè.

Respondeo, Esse. Ita Dominicus Soto d. 1. 4. quaest. 2. art. 6. Ratio est: Quia ex forti seu intenso dolore voluntatis, commouetur pars sensitiua suo modo ad dolendum: & ex frequentatione doloris huius nascitur quædam procliuitas in eadem parte; quæ procliuitas haud dubiè est habitus quidam. Pari modo ex appetitione vindictæ frequentata in voluntate, nascitur in appetitu inferiore commotio iræ crebra & iterata; vnde remanet procliuitas & promptitudo ad similes iras. Hoc enim experimur in omnibus passionibus, quòd quò magis illis indulgemus, hoc efficiuntur ad illas proniores. Vnde necesse est naturalem pronitatem per accessoriam iuari; idque multò magis in passionibus rectæ rationi consentaneis, ad quas appetitus sensitivus naturaliter non propendet, nisi quatenus à superiore, id est, ratione mouetur; ac proinde magis est capax accessorie inclinationis, quæ prouenit ex crebro motu rationis, quàm alterius.

21

Dices: Pars sensitiua non attingit Deum: ergo non potest dolere de peccato propter Deum, seu quia est iniuria Dei.

Quomodo oritur sensibilibus dolor de iniuria Dei.

Respondeo: Non attingit Deum sub ratione rei spiritalis, sed bene sub ratione rei corporeæ, quæ rei spiritali sit analogica, sicut experimur dum de Deo cogitamus. Quidquid enim cogitat intel-

lectus, etiam in se efformat, vel potius præformat phantasia, sed suo modo. Dum ergo pars superior intense dolet de peccato; quatenus est iniuria Dei, etiam pars inferior naturaliter mouetur ad dolendum ob eandem iniuriam; sed corporali modo à phantasia apprehensam: quod prouenit ex naturali sympathia potentiaram; quæ quia in vitali eadem essentia fundatæ sunt, actus vnus in alteram redundat.

Aduerte tamen, Hunc habitum appetitus inferioris non esse infusum, sed acquisitum; vt patet ex dictis. Neque esse virtutem, sed virtutis ministrum, sicut & membra, quamuis sublimiore modo. Ratio est: Quia non mouetur immediate à iudicio rectæ rationis, quæ est proxima virtutis regula; sed à iudicio phantasiæ. Valdè tamen imitatur virtutem Pœnitentiæ; sicut appetitus inferior imitatur superiorem, & phantasia rationem.

DVBIVM. II.

An Pœnitentia sit solum in Peccatoribus?

Respondeo: Virtus Pœnitentiæ secundum illum actum, qui est pœnitere, non est nisi in peccatoribus, siue illi sint in hoc mundo, siue in purgatorio: non tamen in damnatis. Ratio est: quia pœnitere est de suis peccatis dolere propter Deum, & ea vindicare in ordine ad reconciliationem. Quare hoc modo non erat pœnitentia in statu innocentia, nec in Christo, nec in B. Virgine, nec in Angelis aut Beatis.

In Christo, B. Virgine, Angelis, & Beatis est virtus Pœnitentiæ.

Alio tamen quodam modo, videlicet secundum alios actus, erat in illis virtus Pœnitentiæ. Primò: quia detestabantur peccata aliorum, quatenus sunt offensio Dei, & cupiunt, vt illa in se ipsis vindicent. Imò Dominus noster, aliorum peccatis in se acceptis, doluit de illis, vt de suis, eaque in se vindicauit, & Iustitiæ diuinæ satisfecit; quod sine virtute pœnitentiæ non est perfectum. Ratio vltior est: quia eiusdem virtutis est affici suo obiecto vbiicumque inueniatur, siue in se, siue in alio, & dolere de contrario. Temperantia enim afficitur, & delectatur actionibus temperatis; & Iustitia iustis, in quocumque eas viderit, & detestatur contrarios. Quare etiam Pœnitentia detestatur iniuriam Dei, cupitque eius vindictam, & satisfactionem, à quocumque sit commissa.

Secundò, Erat in illis virtus Pœnitentiæ: Quia qui sunt bene dispositi, & prompti ad dolendum de peccatis alienis, etiam bene dispositi sunt ad dolorem suorum, si quæ haberent: maximè, cum Angeli & Beati spectatâ nudâ naturâ Angelicâ & humanâ peccare possint. Quò fit, vt etiam habere possint actum quemdam conditionalem Pœnitentiæ, qui sic exprimitur: *Si peccarem, dolerem*: qui actus est affectio quædam, & complacentia ad honestatem obiecti Pœnitentiæ.

ARTICVLVS V.

Vtrum principium Pœnitentiæ sit ex timore?

Respondeo, & Dico Primò, Primum Pœnitentiæ principium, disponens liberum arbitrium ad illam, est excitatio diuina gratis mentis immissa. Est fide tenenda. Probatur Primò ex Dei Scripturis: Ieremijæ 31. v. 18. *Conuerte me Domine,*

24
Primum Pœnitentiæ principium est gratia Scripturæ.